

Vykoupil, Libor

V čele vlastní strany

In: Vykoupil, Libor. *Jiří Stříbrný : portrét politika*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003, pp. 141-160

ISBN 808648811X (Matice moravská)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123437>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

VIII. V čele vlastní strany

Když se objevily zprávy, že za 2 milióny Kč koupil deník fašistického Národního hnutí 28. říjen, Stříbrný to kategoricky popřel.⁵¹⁴ Nemohl však popřít fakt, že se snažil fašistům pomoci alespoň finančně. V této době jim poskytl 80 000 Kč, které osobně přinesl redaktor 28. října Ausobský, na podporu jejich deníku.⁵¹⁵ Tato peněžní subvence nepomohla, list ještě chvíli štvál proti Benešovi, ale nakonec pro finanční nesnáze zanikl. Nelze ale vyloučit, že Stříbrný měl s deníkem nějaké úmysly, neboť po ztrátě pozic ve straně postrádal akutně nějaký tiskový orgán. Zřejmě proto se velice brzy začal intenzivně starat o možnosti vydávání vlastního listu.

Pokud neměl vlastní tiskařský podnik, vydával Stříbrný svoje noviny nejprve v Grafii a později u Beauforta.⁵¹⁶ První číslo Poledního listu vyšlo už 29. 11. 1926, k němu se přidal Večerní list, který začal vycházet 19. 3. 1927. V lednu 1928 se objevil Nedělní list a ještě v témže roce i Pondělní list. „Jestli někdy bude nějaký historik psát nestranně o bývalém ministrovi a ‚muži 28. října‘ Stříbrném, dojde k nejtrapnější kapitole jeho života, kdy prolisuje Večerní list a napíše: ‚Nakonec byl majitelem a vydavatelem listu, kterýžto list svou hloupou sensačností, pornografickými zálibami a sprostou hrubostí, nešetřící ani největšího muže té doby T. G. Masaryka vyjadřuje nízkou úroveň, zesurování a úpadek mravů tehdejší doby v barvách černějších, než ve skutečnosti byly.‘“⁵¹⁷ Aby si zajistil podmínky pro vydávání vlastních novin, zřídil Jiří Stříbrný spolu se svým bratrem Františkem tiskařskou akciovou společnost Tempo s akciovým kapitálem 2 milióny Kč. Ta pak zahájila svoji činnost 3. června 1929.⁵¹⁸

Kdo se domníval, že po svém vyloučení ze strany československých socialistů se Jiří Stříbrný stáhne z veřejného života, velice se mýlil. Jeho čínorodý duch nevydržel dlouho nečinně a Stříbrný se opět vrhl do víru

⁵¹⁴ 28. říjen vycházel od r. 1919 jako tiskový orgán frakční skupiny pokrokových socialistů. Jeho zakladatelem byl Josef Hudec, politik a spisovatel a tehdy spolupracovník F. Modráčka. Po vzniku Národního hnutí se 28. říjen stal od r. 1922 jeho orgánem. Působil pak a do svého zániku v r. 1926 za redakce Boh. Ausobského a J. Červeného. Srov. BERÁNKOVÁ, M. – KRIVÁNKOVÁ, A. – RUTTKAY, F.: *Dějiny*, s. 173 a 290.

⁵¹⁵ AKPR, karton T 636/23, fašisté 1922–29, č. 238/29, Podporovatelé fašistického hnutí, pod č. 64 Jiří Stříbrný.

⁵¹⁶ Srov. BERÁNKOVÁ, M. – KRIVÁNKOVÁ, A. – RUTTKAY, F.: *Dějiny*, s. 175, cit. zřejmě podle: DOLEJŠÍ, V.: *Noviny*, s. 155.

⁵¹⁷ Podle záznamu ze 4. ledna 1928, v němž reaguje dr. Kosina na sprostý článek o Masarykovi, jenž byl uveřejněn Stříbrným ve Večerním listu. Originál článku není zachován, neboť číslo bylo zabaveno. AKPR, karton 162, T – 475/27, č. 48/28.

⁵¹⁸ AKPR, karton 163, T-475/27, část IV, Zpráva o schůzi předsednictva strany z 31. 5. 1929, T-1662/29.

politiky. O revizi usnesení XI. sjezdu usiloval až do jara následujícího roku. Mohl přitom stále ještě počítat se svým poslaneckým mandátem, a tak vyvíjel nátlak na některé funkcionáře strany zejména tam, kde mohl využít svých ekonomických možností. Nakonec však musel rezignovat a smířit se s faktem, že je nyní vůdcem opozice národně socialistické strany. Pokusil se proto kolem sebe soustředit všechny bývalé i současné nespokojence. Tak se v řadách jeho stoupenců objevil Václav Choc, jehož politické ambice byly zklamány už roku 1920, bývalý senátor Lisý, zástupce žižkovského výboru A. Chmelík, který proti němu dříve ostře vystupoval a samozřejmě i poslanec Trnobranský a redaktor Schwarz.

Nové hnutí se konstituovalo na sjezdu konaném v neděli 8. 5. 1927 pod hrdým názvem Slovanská strana národně socialistická. Na jejím letáku můžeme číst: „Volte kandidátku slovanských národních socialistů (předseda posl. Jiří Stříbrný), kterou vedou Emanuel Allman, Alois Kučera a Josefa Remková.“⁵¹⁹ Stranu však vedle Stříbrného reprezentují i jiná jména. Jako řečníky na sjezdu zachycuje tisk Č. Hubáčka, Čejku, Schwarze, Trnobranského, jako čestné hosty důvěrníky J. Krumholce z Nového Bydžova, Kováře z Opavy, A. Chmelíka a senátorku Šmejkalovou. Řečníci převážně hovořili proti Benešovi a jeho „realistům“, za parlamentarismus proti vládě autorit, pro svornost ve straně, pod hlavičkou socialismu, ale ne marxistického, ale národního.⁵²⁰

Celkem 5 a 1/2 strany hustě popsané zahrnuje program nové Stříbrného strany datovaný dnem 4. 5. 1927. Začíná velkolepě: „Jsme stranou sociální, národní a tento národ dáváme do rámce slovanství“ a pokračuje velmi vzletnými frázemi. Obsahuje kapitolu o programu národním a slovanském, část je nazvána „pro demokracii a republiku“, jeden oddíl se věnuje programu sociálnímu a hospodářskému a nechybí ani pasáž o kulturním programu. V textu najdeme poměrně konstruktivní napadení senátu, který by měl být přebudován na jakousi hospodářskou sněmovnu, ale i poněkud nejasně zformulované útoky proti „všeobecnému státnímu kolektivismu“.⁵²¹ Přes velkolepý program a obrovskou tiskovou podporu se straně od počátku příliš nedařilo.

Důvodem byl snad i fakt, že Stříbrný se na počátku bránil budovat všechny atributy a organizační struktury nové strany, neboť považoval svoje vyloučení za dočasné. Zdá se, že ani po svém vyloučení nepřestal uvažovat v intencích národního socialismu. Nechtěl si uzavřít cestu zpět do rodné strany, a tak se ani programově příliš nevzdálil. Jen podle svého názoru „očistil“ původní myšlenky a ideály národního socialismu a vlastně jej částečně internacionalizoval, tedy přiblížil jiným socialistickým směrům tím, že připojil ideu slovanskou. Jistým potvrzením této myšlenky je svědectví z podzimu 1927. Důvěrná zpráva referuje o tom že Stříbr-

⁵¹⁹ ALSNS, karton 486, Volební leták z 21. 10. 1927 k obecním volbám.

⁵²⁰ Večerní list, 8. 5. 1927.

⁵²¹ AKPR, karton 162, T 475/27, část. I.

ný se hodlá zapojit do procesu, který proti Emilu Kautskému povede generál Weinerek pro utržení na cti. Podstatou tohoto trestního činu bylo obvinění, že generál bral úplatky. Stříbrný byl z dob svého působení ve funkci ministra národní obrany zaměřen proti generálovi, který byl v té době šéfem prezidia MNO. Zajímavý je ovšem závěrečný postřeh informátora: „Z celé řeči nabyl jsem dojmu, že poslanec Stříbrný nemá zájmu na Národních socialistech být i byli sebevětší korupčníci, nýbrž má zájem jen na některých lidech, kteří mu ve straně překáží a že si kryje záda pro event. návrat do Strany Národních socialistů, kam se docela jistě vrátí, podaří-li se mu úspěšně skončiti boj.“⁵²² I kdybychom nevěřili důvěrným zprávám informátorů, máme před sebou doklad nad jiné jasný. Pod heslem „Nezapíráme své minulosti“ uveřejnil Stříbrného tisk zprávu o tom, že „třicet let práce v československé nár. soc. vzpomenu stoupenci Slovanských národních socialistů v sobotu 4. června na přátelském večírku u Zlaté husy.“⁵²³

Pak ale přišel základní zvrat: Jiří Stříbrný byl 19. 5. 1928 rozhodnutím volebního soudu zbaven poslaneckého mandátu. Už 22. listopadu 1927 byl u volebního soudu podán návrh ČsSNS a Karpatoruské strany pracujícího lidu, malozemědělců a bezzemků (strana trudová), aby J. Stříbrný a K. Trnobranský byli podle § 13b zákona o volebním soudu zbaveni svých mandátů. Národní socialisty zastupoval v této při dr. Antonín Berkovec, místopředseda ústředního výkonného výboru strany, a dr. Stanislav Hendrych, advokát, který předložil i zásadní dokumenty. Nejdůležitější byly reversy, které oba poslanci podepsali a v nichž se vzdávají mandátu v případě ztráty důvěry své strany. Text zněl: „Přijav mandát člena Národního shromáždění (poslanecké sněmovny) od čs. strany socialistické jakožto projev důvěry, považuji za neslučitelné se svou ctí, abych vykonával mandát v případě, že bych důvěry strany pozbyl. Zavazuji se proto čestným slovem, že neprodleně se vzdám mandátu, jakmile pozbudu důvěry této strany a budu ÚVV čs. strany socialistické o tom vyzooměn.“⁵²⁴

Stříbrný i Trnobranský nepopírali, že zmíněný revers skutečně podepsali, ale současně tvrdili, že závazek je v takovém případě pouze morální, nikoliv právní. Volební soud použil precedens z 22. 6. 1923, aby doložil, že šlo o závazek právní.⁵²⁵ Advokát obou posuzovaných, dr. Ladislav Machač, poté použil další možnosti a litoval s tím, že svůj slib podepsovali výboru Čs. strany socialistické, ale žaluje je Čs. strana národně socialistická. Té však žádnou důvěru nezradili, neboť jí nic neslibovali. Současně s tím rovněž tvrdili, že mimořádný sjezd strany svolaný do Brna byl ilegální, neboť byl pořádan v rozporu s čl. XXVII/1 Organizačního řádu

⁵²² AKPR, karton 162, T-475/27, část I, důvěrná zpráva z 1. 9. 1927.

⁵²³ Polední list, 3. 6. 1927.

⁵²⁴ AKPR, NS 220/39, Stříbrný, V 219/27.

⁵²⁵ Šlo o nález č. 383/1923 Sb., Koschin č. 127.

strany z 6. 12. 1924, který určuje lhůtu mezi svoláním a konáním sjezdu. Přes snahu Stříbrného obhájit svoji pozici, rozhodl volební soud v neprospěch obou poslanců a našel právem: „Členové poslanecké sněmovny Národního shromáždění Jiří Stříbrný, žurnalista v Praze a Jindřich Trnobranský, předseda Sdružení spotřebních družstev v Praze, pozbyli svých mandátů.“⁵²⁶ Hned následně se ujal celé věci tisk a celou událost náležitě rozvedl.⁵²⁷

Na podzim téhož roku se objevila informace, že Stříbrný se dovolává svých styků s dr. Jaroslavem Preissem. Předseda Prezidentské kanceláře dr. Šámal to nepovažoval za pravděpodobné. Stříbrný je podle něj dobrodruh, zatímco chytrý Preiss by se sotva zapletl s politikem jeho pověsti. Navíc je známo, že Preiss udržuje dobré vztahy s prezidentem Masarykem. Ve stejné době rázně popřel případné kontakty se Stříbrným i generál Čeček.⁵²⁸ Počátek roku 1929 se odehrával ve znamení Tukovy aféry. Dr. Vojtech Tuka, poslanec a slovenský nacionalista, byl zatčen 3. ledna a Stříbrného noviny nešetřily místem a věnovaly Tukové aféře pravidelně část první stránky. Samozřejmě, že události komentovaly ze svého pohledu a přitom využívaly sporu kolem procesu ve svůj vlastní prospěch. Největší zastání u nich měli poslanci Juriga a Tománek, kteří vystoupili proti Tukovi a za československou jednotu. Stříbrný v nich viděl politiky svého ražení a snažil se svůj starý spor s Klofáčem, Benešem, ale i se Stránským prezentovat pod stejným úhlem pohledu. Uvítal zprávu, že oba poslanci mají být zbaveni svých mandátů. Redakční článek ve Večerním listu psal doslova: „Po rozsudku nad Stříbrným, který s Trnobranským byl zbaven mandátu, že se bránil proti politickému apačství, bude to nový doklad pseudodemokracie“.⁵²⁹

Dne 21. 3. 1929 se v salóňku U Zlaté husy konala schůzka, na níž měl Stříbrný hlavní slovo. Přítomným oznámil i některé závažnější zprávy. Především se se stranou slovanských socialistů sblížil dr. Karel Pergler, jeden z organizátorů prvního odboje v USA a do r. 1922 vyslanec v USA a poté v Japonsku. Z diplomatického místa odešel pro neshody s Benešem, a proto mu Stříbrného strana nabízela nejen nové uplatnění, ale

⁵²⁶ AKPR, NS 220/39, Stříbrný, č. 94/28. Nastoupili za ně dr. Otakar Klapka, tajemník Svazu českých okresů v Říčanech a Karel Vlček, poštovní úředník a legionář z Kladna. O. Klapka (nar. 27. 4. 1891) tak vstoupil do velké politiky, kde již setrval. Již dříve se podílel na přípravě čs. ústavy a zejména na přípravě zákona o zemském zřízení. Od r. 1923 působil jako člen Mezinárodního výboru pro správní právo. Ve vedení strany národních socialistů se orientoval na Beneše a byl blízkým spolupracovníkem V. Klofáče. Poslancem byl do r. 1929 a pak opět 1935–39. Od února 1939 stál v čele správní komise hlavního města Prahy a po okupaci se stal primátorem. Dne 9. 7. 1940 byl okupanty zatčen a 4. 10. 1941 v Ruzyni popraven.

⁵²⁷ Srov. Rudé právo, 20. 5. 1928, článek Poslanci Stříbrný a Trnobranský zbaveni mandátů.

⁵²⁸ AKPR, karton 162, T-475/27, č. 976/28.

⁵²⁹ Večerní list, 6. 2. 1929.

i satisfakci. Ve výboru se měl stát I. místopředsedou. Vedle toho Stříbrný tvrdil, že tajně jedná i s Milanem Hodžou. V novém výboru měl být i bývalý národně socialistický poslanec Václav Choc, který se se stranou rozešel už v roce 1919.⁵³⁰ Do výboru byla podle zpráv zařazena i Božena Vachová, tajemnice v úřadu prezidenta republiky, která odtud vynášela některé informace. K personálním otázkám Stříbrný v diskusi řekl, že se na nátlak bratra rozešel s Preissem a navázal kontakt s ředitelem Agrární banky Karlem Svobodou.⁵³¹ Podle Stříbrného referátu se I. řádný sjezd strany měl sejít 28. 4. 1929 v sále hotelu Avion na Václavském náměstí a odhlasovat kromě jiného i změnu názvu strany, nový program a obnovené stranické vedení. „Chceme se stát stranou středu... těch málo dělníků, kteří jsou i u nás organizováni se jistě spokojí s tím, že vynecháme z programu socialismus a nahradíme demokratismem.“⁵³²

V dalších schůzkách U Zlaté husy se řešila zejména otázka změny názvu strany. Většina z účastníků byla pro to, aby socialismus zůstal jak v programu, tak v názvu strany. Především Antonín Chmelík, předseda důvěrnického sboru v Praze, trval na zachování tradice socialismu, ale byl přehlasován a opustil jednání. Na jednotlivých schůzích docházelo ke tvrdým hádkám. Stříbrný označil za hlavního zloducha E. Beneše, který se pokouší spojit obě národní strany a vytvořit pro sebe silný politický střed. Tomu je třeba předejít a takovou stranu založit bez něj. Aby však bylo možno spojit národní směry, musí se obětovat socialismus. „Strana středu musí být nekompromisní, s nikým se nikdy nebude paktovat. Beneš musí být odstraněn i za cenu svržnutí presidenta Masaryka!“, píše informátor Kanceláři Prezidenta republiky. „Beneš je zloduch... Ani jedno slovo není pravda, co promluví, celý život jest lest, faleš, nepoctivost a klam, nestrpí kolem sebe nikoho, kdo jest prozíravější a snad mu kouká na prsty, musí ven!“ Spojme se proto s Hodžou. Hodža je, stejně jako dříve Rašín či Švehla byli skutečnými světovými politiky. Beneš „odstranil a otrávil i premiera Švehlu a chtěl i otrávit Udržala“.⁵³³

Ještě v dubnu se konalo několik schůzek důvěrníků, zejména z Velké Prahy. Dne 5. 4. byla schůze velmi bouřlivá. Předsedal jí městský radní Chmelík a hned na počátku prohlásil, že sice slíbil nehovořit proti změ-

⁵³⁰ Václav Choc se rozešel s národními socialisty v r. 1918, když se nepohodl se Stříbrným a s Klofáčem jako nositel tradice národního socialismu a díky tomu pro něj nezbylo místo v revolučním Národním výboru. V následujícím roce založil vlastní Slovanskou stranu sociální, která však neměla delšího trvání a r. 1923 zanikla. V roce 1924 vznikla Práškova odštěpenecká Československá strana agrární, do níž se Choc uchýlil, ale když ve volbách 1925 zcela propadla i ona, opustil ji též.

⁵³¹ František Stříbrný měl prý totiž s Preissem nevyřízený účet od doby, kdy chtěl státu prodat doly, které levně získal a Preiss tuto transakci překazil. Později se však objevila informace, že kontakty Preisse se Stříbrným vetoval sám prezident Masaryk. AKPR, karton 163, T-475/27, část IV, T-1662/29.

⁵³² AKPR, karton 162, T-475/27.

⁵³³ Tamtéž, č. 999/29.

nám, ale raději než socialismu se vzdá předsednictví ve sboru důvěrníků. Upozornil také na fakt, že Stříbrný ani Trnobranský se nedostavili, neboť se zřejmě obávají neúspěchu a místo sebe poslali profesora Kováře, který měl vylíčit skvělou budoucnost. Ten se chopil svého hlavního trumfu a popisoval, jak všichni chtějí na své straně odbojáře Perglera, ale ten jasně dává přednost Stříbrnému. Nadšení zchladil A. Chmelík, který velmi ostře kritizoval vedení strany: „Stříbrný a tutikvanti se starají o kde jaký klep, sbírají různé báchorky, kdo jim přinese, starají se, co který státník jí a pije a s kým spí, ale o dělnictvo a socialismus se nestarají...“ A dodal: „Jsme socialisté, byli jako takoví z mateřské strany vyloučení, založili stranu oposice, a zůstaneme socialisté, ať pánové Stříbrných et tutikvanti, kteří nikdy necítili socialisticky, jdou svou cestou, sjezd ukáže, kdo má pravdu a tu pravdu ani Pergler nezachrání.“ Ukončil pak projev zásadně: „Kovář neb tito páni se starají o samé Hadimršky a pro samé hadimrškovaní ztratili orientaci mezi dělnictvem a jeho socialismem. Lépe by udělali, kdyby nechali Hadimršky v listě spát a starali se, aby v listě byl dělník poučen, aby byl kulturně vzdělán, ale ne aby se mu denně ukazoval v listě pornografický obrázek, kde která koza byla zprzněna. Žádám, aby schůze tato byla odročena na příští čtvrtek, aby Stříbrný a Trnobranský byli donuceni se dostavití a já jako referent proti dostal první slovo.“ Schůze skončila hodinu po půlnoci a to hlasováním, ve kterém Chmelíkův návrh získal souhlas 61 přítomného proti pouhým 9 oponentům.⁵³⁴

Po dlouhých sporech byl nakonec přijat návrh na nový název v podobě Radikální hnutí – slovanští národní socialisté.⁵³⁵ Stříbrný tak chtěl podchytit co možná nejvíce nespokojenců, ať původně politicky patřili kamkoliv. Socialismus byl v názvu ponechán jen kvůli starým národním sociálům, ale jinak, jak se měl vyjádřit sám Stříbrný „socialismus musí mít každý v srdci, ale jinak je to překonaná utopie“.⁵³⁶

Sjezd se nakonec konal s vyloučením veřejnosti a podle Večerního listu byl skvělou manifestací skutečného politického stranictví, demokratického a parlamentárního. Vyzněl ostře proti „stranickému církevnictví“, vyzdvihl potřebu široké platformy pro politickou spolupráci. Zdůraznil nutnost politické, stranické i kulturní snášenlivosti. Konstatoval všeobecnou krizi demokracie a parlamentarismu. Jiří Stříbrný ve svém úvodním projevu prohlásil: „Bude to sjezd pracovní, střízlivý, bez bengálu...“⁵³⁷ Nečetly se také žádné pozdravné adresy, pouze dopis Karla Perglera, který se jím přihlásil do nově se formující strany. Když jej Pergler psal, jistě nevěděl, že se tak stává radikálem. Strana totiž přijala nový název: Radikální strana – slovanští socialisté. Podle autorů nového názvu šlo především o taktické opatření. Nový název měl doložit jednak konec pokusů o do-

⁵³⁴ AKPR, karton 162, T- 475/27, T- 435/29.

⁵³⁵ AKPR, karton 162, T- 475/27, T- 531/29

⁵³⁶ Tamtéž.

⁵³⁷ Pondělní list, 29. 4. 1929.

mluvu s národními socialisty, jednak pojmenovat základní orientaci na pozitivní slovanskou politiku. Jen pojem „radikální“ poněkud nekoresponduje s představou, že vzniká nová strana středu.

204 delegátů a 51 hostí⁵³⁸ vyslechlo se zájmem především hlavní projev Jiřího Stříbrného. Začal, jak bylo jeho zvykem, velkolepě. „Socialistické strany a jejich představitelé jsou lvi s vykotlanými zuby“. I dále pokračoval v intencích táborového řečníka, který si nedělá přílišné starosti o ucelenost svého programu. Pozici nové strany definoval, jak jsme připoměli, jako pozici středu. Formuloval to tak, že levicový tisk tlačí tuto stranu doprava, ačkoliv slovanští socialisté s pravicí nesouhlasí. Jsou totiž proti oligarchii a její vládě. „Strana zmůže nestranně svoji těžkou situaci jen tenkrát, bude-li vnitřně silná, jednotná, a když všem nespokojencům ve státě se otevrou dveře strany dokořán.“⁵³⁹

Pak následuje přehledná kritika všeho, počínaje samozřejmě Benešem, kterému přiřkl vinu za smrt Aloise Rašína. „Z toho místa varuji, aby Beneš pokračoval v neslýchané kampani proti dru Kramářovi – jindy proti Hodžovi, jindy proti Perglerovi, Fričovi, Stříbrnému atd. Obyčejně vyvrcholí taková kampaň jak v době kampaně proti Rašínovi. (...) Titíž lidé, týmiž způsoby vrhají se dnes na Kramáře, zítra na Hodžu atd. a nebylo by divu, kdyby tato kampaň zakončila tragicky.“⁵⁴⁰ Stříbrný dokonce neušetřil ani prezidenta Masaryka. Toho, jak řekl Stříbrný „sice uznáváme, ale vřelost k němu se zmírnila“. Příčinou je zákon na ochranu republiky. „S Benešem dobojuji boj až do konce. Jeho dny jsou sečteny. Jak nebude Masaryka, nebude ani dra Beneše – pak nastane nová éra. Toto vše věděl i dr. Švehla, a proto jeho houževnatý boj, bez mála až do smrti! Slova má dokáže brzký sjezd agrární!“⁵⁴¹ Svému neušli ani legionáři, další ze symbolů československého státu. Úcta jim budiž zachována, bohužel se však zpolitizovali. Stavíme pomníky živým a na mrtvé zapomínáme. Jiří Stříbrný navrhl hledat novou formu stranictví, nikoliv sektářskou, ale demokratickou. Popřel přitom účelnost politizace veřejného života, přinejmenším odbory by měly zůstat politicky neutrální. Největší nebezpečí přitom viděl v existenci vázaných kandidátních listin. Při jednom současně odsoudil existenci senátu, jako neúčelného zařízení, které komplikuje parlamentní život. „Jsme v opozici proti česko-německé vládě,“ prohlásil nakonec. Přibrání Němců do vlády považoval přinejmenším za předčasné.

⁵³⁸ S tím nekorespondují údaje Prezidentské kanceláře, kde se hovoří o sjezdu s 80 delegáty a v podstatě bez hostů, srov. AKPR, karton 162, T – 475/27, T – 521/29 nebo naopak o 12tičlenné deputaci jen za NOF, srov. AKPR, karton 163, T – 475/27, část IV, T – 1422/29.

⁵³⁹ AKPR, karton 163, T – 475/27, část IV, T – 1375/29.

⁵⁴⁰ Tamtéž.

⁵⁴¹ Tamtéž.

Nyní je třeba dělat výhradně slovanskou politiku, na Němce bude ještě času dost.⁵⁴²

Je zřejmé, že po takovém projevu se Jiří Stříbrný stal předsedou nové strany. Dr. Karel Pergler, v té době ještě děkan právnické fakulty National University ve Washingtonu D. C., obdržel v nepřítomnosti místo 1. místopředsedy. Byl zvolen i výkonný výbor, v němž mimo jiné zasedli: Zlata Husáková, A. Chmelík, V. Choc, prof. J. Kovář, A. Nepevný, Fr. Stříbrný a Jindřich Trnobranský. Finanční komisi si ponechali v rukou šéfové: J. Stříbrný, A. Nepevný a J. Trnobranský.⁵⁴³ Sjezd navštívili mezi hosty i členové vedení Národní obce fašistické: F. Paulus, Kříž, Šnepp.

Tato návštěva rozhodně nebyla náhodná. Všichni jmenovaní pánové platili v NOF za oponenty Gajdy a uvažovali o svém připojení do nové strany dokonce ještě před jejím sjezdem. Hned po sjezdu radikální strany proběhly jakési předporady, jichž se ze strany fašistů zúčastnili Branžovský, Paulus a Scheinost. Poslední z nich slíbil převést do nové strany 25 000 fašistů. Stříbrného emisar Ausobský se však obával, že kromě členstva bude muset přijmout i funkcionáře a především dluhy fašistů. Dokonce spočetl, že jeden fašista by stranu přišel asi na 11,- Kč. Především však byly obavy, že pro Stříbrného socialisty by byl takový blok přece jen velkým soustem, takže jednání skončila bez dohody. Zdá se, že v této fázi jednání Gajda vyčkával a zatímco jeho lidé vyjednávali se Stříbrným, on sám se na schůzi pražské NOF ve Zlaté huse nechal slyšet, že řeči o spojení se Stříbrným jsou „tlachy“, že NOF zůstane „samostatná, proti všem stranám“, byť „ve věcech nacionálních se nezříká součinnosti s obč.[anskými] stranami a Stříbrným“.⁵⁴⁴

Ať již Stříbrný působí v tomto období jakkoliv nesympaticky, nelze mu upřít politický čich a odhad. Tento fakt potvrzuje i hradní informátor, který podává zprávu o jednáních ústředního výkonného výboru nové strany, která proběhla 13. 5. 1929. Hlavní slovo tam měl samozřejmě Stříbrný. Prohlásil hned na úvod: „Mám zprávu přímo z Hradu, že volby se budou konati na podzim, president jest rozhodně pro nové volby. Dr. Beneš též, jest to patrné i z toho, že se vrhnul s celou vehemencí do organizační činnosti.“ Dále „odhalil“ i další plány protivníků – především na spojení sociální demokracie s národními socialisty, což prý je záměr Benešův, který kvůli tomu odstranil Klofáče. Upozornil, že je třeba agitovat na Moravě a zejména na Slovensku, neboť „tam jest hrozně nespokojený živel a ten musíme podchytit“. Zajímavý je jeho názor na fašisty, s nimiž

⁵⁴² Pondělní list, 29. 4. 1929.

⁵⁴³ Ve výkonném výboru byli dále: Č. Baloun, V. Červenková, J. Dort, J. Fořt, A. Gröndler, E. Hammer, ing. J. Holna, dr. Č. Hubáček, A. Hubertová, J. Chlubna, Jar. Jirásek, L. Koloušek, J. Krumholec, Al. Kučera, J. Mašín, ing. B. Mžík, dr. J. Pavlíček, J. Peterka, Z. Reischig, J. Šerhágl, P. Šuba, Fr. Turek. V kontrolní komisi pak: A. Kahánek, T. Krásná, L. Kuchař, A. Louda, J. Nejedlý a J. Vošický.

⁵⁴⁴ Srov. HOFMAN, P. – KLIMEK, A.: *Vítěz*, s. 198–199.

jednání (třebas neúspěšně) již proběhla. Ti jsou podle něj bez vůdců, a proto „jest naší povinností, abychom se nestavěli proti přijetí těchto opuštěnců. Chybovati jest lidské a uzná-li kdo svoji chybu, nemůže býti námitek proti jeho přijetí.“⁵⁴⁵

Přes svoje nesporné řečnické schopnosti Stříbrný zcela nepřesvědčil – zejména bývalí socialisté nemínili zahazovat svoje symboly a bratřit se s fašisty. Ne všichni také souhlasili s vypsáním „volebního fondu proti oligarchii a pretoriánství ve státě“ ve výši 10 Kč na hlavu jednoho každého člena či stoupence. Přesto mohli posléze ocenit Stříbrného jasnozřivost, neboť zprávy o chystaných předčasných volbách pronikly na veřejnost až později. V dalších schůzích předsednictva byly projednávány vnitrostranické věci. Záznamy z jednání jasně ukazují na problémy mladé strany. Politický tajemník dr. Hubáček si stěžoval na stav organizací mimo Prahu – týdně přibývá snad jeden nový člen, a to ještě v Praze. Sekretariát strany čítá tajemníka, hlavní písačku, stenotypistku, tajemnici žen, tajemníka odborů a kancelářskou sílu, přesto produkuje sotva jeden dopis denně, a to za 50 000 Kč úhrnného měsíčního platu. Na neutěšené finanční poměry poukázal i J. Trnobranský, když konstatoval, že tisk strany je ztrátový, a to asi 80 000 Kč.⁵⁴⁶

Stříbrný jako vždy převedl všechny problémy do politické roviny. Většinu svého projevu věnoval E. Benešovi a obvinil jej i z toho, že republika způsobil finanční újmu přijetím závazku poplatku za osvobození. Finance strany se zlepšily, až 3. června zahájí činnost vlastní tiskový podnik Tempo. Kolem 20. června pak přijede z USA dr. Karel Pergler a pak se strana prosadí. „Do té doby nic nezmůžeme“, konstatoval prý Stříbrný. On sám prozatím připravil do tisku protiklerikální brožuru k Orelskému sletu a Svatováclavským oslavám milénia a nyní píše spis o Masarykovi, samá senzace. Zatím však nemůže z obsahu nic prozradit, „ale máte se na co těšit“, řekl doslova.⁵⁴⁷

Na popud agrárníků a národních demokratů konal 3. června Stříbrný schůzi důvěrníků své strany. Hlavním úkolem bylo projednat konkrétní úkol, zaměřující agitaci radikální strany na majitele domů. V předběžné dohodě dostal Stříbrný vůči této skupině voličů volnou ruku a agrárníci a národní demokraté mu slíbili, že se od této vrstvy lze nadít i 30 000 hlasů a tím 5 mandátů v očekávaných volbách do poslanecké sněmovny. Stříbrného volit budou, neboť od levice nic dobrého nečekají a pravicové strany je zatím zklamaly.⁵⁴⁸

⁵⁴⁵ AKPR, karton 163, T-475/27, část IV, T-1501/29.

⁵⁴⁶ AKPR, karton 163, T-475/27, část IV, Zpráva o jednání předsednictva strany z 31. 5. 1929, T-1662/29.

⁵⁴⁷ AKPR, karton 163, T-475/27, část IV, Zpráva o jednání předsednictva strany z 31. 5. 1929, T-1662/29.

⁵⁴⁸ AKPR, karton 163, T-475/27, část IV, Zpráva o schůzi důvěrníků strany z 4. 6. 1929, T-1695/29.

Ještě i o prázdninách byl Stříbrný nucen uhlazovat rozpory, které v jeho straně vznikaly. Na schůzi konanou 2. července se nedostavil A. Nepevný, člen výkonného výboru a kontrolní komise strany a poslal přepis, ve kterém zdůvodňuje své vystoupení ze strany. Uráží jej hrubý odklon od socialistických myšlenek směrem k fašismu a sprosté psaní Poledního listu a dalších novin Stříbrného koncernu. Nepevného odchod vyvolal velkou bouři a útoky proti způsobům jak pracuje stranický tisk a vůbec tiskařský podnik Tempo. Jiří Stříbrný se příliš nebránil a omlouval se tím, že není přítomen jeho bratr František, který je s činností závodu lépe obeznámen. Atmosféry využil k tvrdým výpadům proti předsedovi strany A. Chmelík, rovněž člen výkonného výboru. Přednesl zdrcující kritiku stavu strany, kdy „šest pánů má tiskařský podnik, kde se tisknou švejkoviny a stoupenci utíkají bezradní“.⁵⁴⁹ V dalším projevu shrnul všechny výhrady panující vůči autokratickému působení J. Stříbrného v čele strany, všech jejích orgánů a veškerého tisku.

„Před rokem řekl sám Jiří Stříbrný toto: ‚Až dostoupí náklad listů 60 000, tak se zaručuji, že 4 dny v týdnu se věnuji organizacím a jejich pracím.‘ A dnes, kdy, díky šťavnatému psaní listů, stal se list odnoží periferie a dostoupil nákladu přes 100 000, dnes se stává tento Stříbrný Jiří stoupencem ideje fašistické, ba nechá se ostentativně oslavovat na veřejné schůzi fašistů, jak se stalo v pátek na Vinohradech. Bratře Stříbrný, nehněvej se na nás, ale jednou musí být mezi námi jasno. Řekl jsi to svého času, kdy se jednalo o vyloučení Čejky. Podotýkám, že Čejka byl gentleman, kterého jsi vyhodil jako děvečku, aniž by ses postaral o to, z čeho bude jeho rodina živa! Tu řekl jsi: ‚Kdo chce, každého vyprovodím až ke dveřím staré strany, ale já půjdu zpět.‘ Dnes Tobě tato slova připomínám, abys znal naše mínění. Dnes jsi opustil sám a zlovlně náš práh, obklopil jsi se také kamarilou, ovšem ne hradní, ale svojí, která Tebe přivede v záhubu. Pak ovšem nesmíš na nás spoléhati. Pak naši stoupenci vyprovodí Tebe až k práhu. Co nyní? Zůstat a jít zpět k názvu ‚opozice‘ nebo znovu-zbudovat novou stranu? To vše by bylo absurdní! Co nám zbývá? Jít zpět? A co řekneme našim starým stoupencům, kteří byli 25–30 let ve straně národně sociální a kteří šli za Tebou jenom proto, že snad – dnes pravím snad – se Ti stala křivda. Dnes, milý Jirko, jdi mezi ony stoupence jako Haner, Brych, Stránský, Pastyřík atd. Dnes víš, co říkají. Snad přece to byla pravda, co se tvrdilo o Jirkovi ve staré straně, že jsi diktátor horšího zrna nežli Beneš a jeho klika, ale jedno Ti řeknu: Tvým zlým duchem ‚spiritus rect‘ byl, jest a bude Kahánek a ten také bude Tvojí záhubou. Inženýr Schwarz musel jít a správně říkají Němci: Ist gegangen worden. Toto heslo si dobře pamatuj.“⁵⁵⁰

⁵⁴⁹ AKPR, karton 163, T-475/27, část IV, Zpráva o schůzi předsednictva strany z 2. 7. 1929, T-2014/29.

⁵⁵⁰ Tamtéž.

Když nakonec promluvil i Jožka Stránský a vzdal se demonstrativně funkcí ve straně, byl J. Stříbrný nucen odpovědět. Jeho odpovědi však nebyly příliš šťastné, z finančních problémů obvinil tajemníka Hýbla, který den předtím podal demisi, z komplikací s tiskárnou pak pro změnu ředitele Nehasila, kterého prý v brzké době nahradí někým lepším. Tiskárna je soukromým podnikem bratří Stříbrných hlavně proto, aby jen oni nesli případnou finanční ztrátu. Až bude podnik prosperovat, budou vydány akcie, zatím by však mohly jen někoho připravit o peníze. K paktování se s fašisty prohlásil Stříbrný, že jde jen o volby, jinak s nimi nemá nic společného. Tímto projevem však popudil všechny přítomné. Jeho oponenti pak předložili prohlášení: „Stav věcí nedovoluje, abychom vyslechli sami další vývody bratra předsedy Stříbrného. Protestujeme proti tomuto jednání a prohlašujeme, že svoláme během nejkratší doby sbor důvěrníků a funkcionářů organisací Velké Prahy, a tam se musí bratr předseda dostavit a státi nám ve slovu.“⁵⁵¹ Na straně Stříbrného zůstali jen prof. Kovář, Chlubna, Janík, Trnobranský, Kahánek a Hubáček.

Stříbrný byl na svůj novinový koncern příslušně hrdý. Když v roce 1930 bilancoval uplynulé období, publikoval v Poledním listu následující chlubitivé věty. „Za tři leta stal se náš list jedním z nejrozšířenějších listů v republice. Ač mnozí to těžce nesli, přece jen to podceňovali v naději, že tak zvaný bulvární list nemá politického vlivu. Tak zvaný bulvární tisk vyznačuje se svou lfbivostí. Také v politice kráčí vyšlapanou pohodlnou cestičkou. To ale u nás není – my jdeme proti proudu. Vzrůstající obliba našeho listu spočívá v jeho neodvislosti.

My se stále zdokonalovali. Máme svou hustou síť zpravodajů. Denně ze všech hlavních center telefonické zprávy. Jsme jediným českým listem v Praze, který přináší denně dvakrát jednu z největších amerických korespondencí. První zavedli jsme kulturní rubriku.

Jdeme nezdárlitelně ku předu politicky i novinářsky. A říkáme-li to – není to pro nás fráze. Mlčeli jsme na všechno to píchání špendlíčkem celého půl roku. Máme dnes pevný kádr čtenářů, oddaných oběma listům. Rosteme den ze dne a čím větší je jejich nervosnost, tím vyšší cíl jsme si postavili: do dvou let budeme nejrozšířenějším českým deníkem a do dvou let Liga proti vázaným kandidátním listinám stane se velikým hnutím v národě.“⁵⁵²

Stříbrný však příliš nepřeháněl, zejména pokud šlo o náklad jím vydaných novin, kvalitu ponechme stranou. Pro potřeby Kanceláře Prezidenta republiky byly shromážděny statistické údaje o nákladu Stříbrného tiskovin. Najdeme tam následující čísla:

⁵⁵¹ Tamtéž.

⁵⁵² Polední list, 5. 3. 1930.

titul	ze dne	náklad	tendence
Nedělní list	7.4. 1929	36 000 kusů	stoupá
Pondělní list	8.4. 1929	75.000 kusů	klesl v posledních 14 dnech o 9 000 kusů
Večerní list	9.4. 1929	81 000 kusů	stoupá
Expres	8.4. 1929	19 000 kusů	stoupá
Expres	9.4. 1929	19 000 kusů	stoupá ⁵⁵³

V průběhu podzimních oslav svatováclavského milénia se Stříbrného tisk zmocnil další senzace. Ve vládě prý byl odhalen komplot, který měl za cíl nastolení úřednické vlády, snad Englišovy nebo osvědčeného Černého. Pád dosavadního kabinetu měli způsobit luďáci, kteří do něj po dohodách se Švehlou v roce 1927 přistoupili.⁵⁵⁴ Večerní list však nadělal zbytečný humbuk ze zprávy, která již nebyla novinkou. Od počátku září bylo zřejmé, že ve vládě je skutečně nějaké napětí, ale prozatím se problémy vyřešily 16. září, kdy do vlády přibyl agrárník Karel Viškovský a nahradil Františka Udržala (jinak současně předsedu vlády) na místě ministra národní obrany. Téměř současně bylo dohodnuto, uspořádat urychleně nové volby do Národního shromáždění. Toto rozhodnutí padlo 25. září a současně se Stříbrný rozhodl do voleb radikálně zasáhnout. Ve svém listu konstatoval, že jedinou šancí malých stran je vytvořit Ligu proti vázaným kandidátním listinám.⁵⁵⁵ Nebyla to novinka, neboť jisté sblížení Stříbrného s protihradní opozicí již probíhalo.

Především v Národní obci fašistické rostl význam křídla, přejícího si spojení se Stříbrným. Její delegáti, jak víme, navštívili i sjezd Radikální strany a také sám Gajda, pronásledovaný finančními problémy a soudními procesy, nebyl již tak odmítavý. Když byl 19. června 1929 odsouzen ke dvěma měsícům těžkého žaláře a ztrátě volebního práva za podíl na Sázavské aféře, zcela se zhroutil. Útěcha dr. Františka Hlaváčka, generálního tajemníka národních demokratů a Jiřího Stříbrného mu jistě přišla vhod. Oba pánové mu údajně přinesli i písemné projevy sympatií Kramáře a Hodži a ujistili jej, že ho nevydají bezohledné pomstě „monarchů“ Masaryka a Beneše. Nastal čas „všecky oběti Hradu připoutati k sobě, neponechati jich osudu... Takových je již moc“ a „vědí, proč byli odkráglováni.“⁵⁵⁶ První pomocný krok vůči fašistům byl učiněn nedlouho poté, když Stříbrný sňal z beder fašistů finanční břímě spojené s vydáváním časopisu Říšská stráž⁵⁵⁷ a tiskl jej od 5. července zdarma ve

⁵⁵³ AKPR, karton 162, T-475/27, T-434/29.

⁵⁵⁴ Večerní list, 19. 9. 1929.

⁵⁵⁵ Večerní list, 25. 9. 1929.

⁵⁵⁶ HOFMAN, P. – KLIMEK, A.: *Vítěz*, s. 199.

⁵⁵⁷ Říšská stráž, list Národní obce fašistické, vycházel v letech 1927–29. Poté byl přejmenován na Stráž říše.

své tiskárně Tempo. Současně s tím zaplatil i předchozí dluhy v tiskárně Kotrba.⁵⁵⁸

Sbližování s fašisty probíhalo od července 1929, a to i přes značný odpor bývalých národních socialistů, reprezentovaných zejména A. Chmelíkem. Jedna ze zásadních slučovacích porad měla proběhnout 15. 7. a byli na ni svoláni členové předsednictva výkonného výboru do Jungmannovy ulice v Praze. Zúčastnili se mimo jiné dr. Hubáček, prof. Kovář, J. Dort z Plzně, J. Krumholec z Nového Bydžova i Z. Husáková z Loun. Nepřišli pouze bratři Stříbrní s J. Trnobranským. V té době byli totiž v Jílovišti u Prahy ve vile majitele hotelu de Saxe, podnikavého Pleye a rokovali tam s Gajdou. Zbylí členové předsednictva na ně čekali v Jungmannově několik hodin a teprve poté se rozezlení rozešli.⁵⁵⁹ V průběhu srpna se zdálo, že Stříbrný háže přes palubu i J. Trnobranského, neboť jej několikrát obvinil, že ochabuje v práci. Tento rozpor však překryl jiný problém – otázka Unie, jejíž představitelé si stěžovali, že s nimi nikdo nejedná.

Tajemník odborové organizace radikální strany Kropáček se však nedokázal postavit Stříbrnému. Pouze si postěžoval, že Unie je součástí radikální strany od počátku, ale již více než rok nedostává od strany žádný finanční příspěvek, ačkoliv podle původní dohody měla dostávat 20 000 Kč měsíčně. Přitom má 27 000 členů, tedy dvojnásobek členů radikální strany a v současnosti také 37 000 Kč dluhů. Přitom ještě nedávno jako soběstačná vydržovala tajemníka a sekretářku, zatímco nyní Kropáček vykonává svoji funkci zadarmo. Ani jeden zaměstnanec společnosti Tempo není členem Unie a předseda Unie, J. Trnobranský, si raději vzal dovolenou, než aby něco řešil. Jedinou možností je svolat schůzi za účasti vedení Unie a strany a tam vše projednat.⁵⁶⁰

Liga byla sestavena 4. 10. 1929 a sešli se v ní představitelé Stříbrného Radikální strany, Národní obce fašistické a s nimi další skupiny a jednotlivci – Svaz nájemníků, Strana domkářů, malorolníků a hospodářských jednot, Družina válečných poškozců, Jednota čs. domova a Odborové sdružení hudebníků.⁵⁶¹ Převahu měli straníci Stříbrného – ve vedení Ligy byli kromě něj i Trnobranský, Pergler⁵⁶² – a také Gajdy. Oba vůdcové ještě do poslední chvíle váhali, nemají-li spíše strhnout členskou základnu toho druhého do své strany, ale nakonec se shodli. Tak byl odražen „šibal-

⁵⁵⁸ AKPR, karton 163, T-475/27, č. 2116/29 a č. 2148/29. Dluhy fašistů v tiskárně Kotrba činily podle hradního informátora 150 000 Kč. První tři čísla Stráže říše byla poskytnuta zdarma a teprve čtvrté si měli fašisté zaplatit.

⁵⁵⁹ AKPR, karton 163, T-475/27, č. 2148/29.

⁵⁶⁰ Tamtéž.

⁵⁶¹ O opozici v živnostenské straně srov. MAREK, P.: *Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská v politickém systému ČSR v letech 1918–1938*. Olomouc 1995, s. 92.

⁵⁶² Karel Pergler přicestoval do Prahy až v sobotu 12. října 1929 a byl uvítán velmi bouřlivě. Nedělní list, 13. 10. 1929.

ský plán zaskočít malé strany náhlým vypsáním voleb“.⁵⁶³ Týž den byla podepsána i dohoda mezi dvěma pilíři Ligy Šejdrem (jak ji nazvala veřejnost podle jednoho z časopisů vydávaných Tempem) Stříbrným a Gajdou. Gajda prý při podpisu váhal a dokonce se pohádal s F. Paulusem, než připojil svůj podpis.

Téhož dne bylo předběžně dohodnuto i rozdělení mandátů. V Praze do poslanecké sněmovny kandidovali Stříbrný, Gajda, Pergler a Kahánek, do senátu pak Trnobranský a Nepevný. Gajda měl kandidovat původně v mladoboleslavském kraji, ale nakonec „pro neschopnost řečnickou“ skončil v Praze a nahradil jej soudce Vážný. Kromě toho měla strana mimo Prahu ještě 4 další kandidáty, ale pouze v českých zemích. Novinář a poslanecký kandidát Ligy Ferdinand Kahánek už 3. října důvěrníkům radikální strany sděloval, že bylo jasné, že jít do náhlých voleb je problém, ale čelit Hradu je nutné. Vždyť sám prezident prý řekl: „Stříbrného musíme zaskočít, nebo hotových peněz nemá.“ Heslo boje proti vázaným kandidátkám je žurnalistický trik, ale pod tímto heslem lze vyhrát boj proti Hradu. Dále prohlásil, že Stříbrný a Trnobranský dostali nabídku od dvou velkých stran, ale oni mandát z jejich rukou odmítli. Stříbrný si raději vzal hypotéku na svoji vilu, jen aby mohl financovat volební kampaň.⁵⁶⁴

Mezi 19 politickými stranami a skupinami, které kandidovaly do poslanecké sněmovny, obdržela Liga proti vázaným kandidátním listinám č. 12. Na svých volebních plakátech zdůrazňovala, že: „Vázané kandidátní listiny vzaly občanstvu volební právo a vnutily mu volební povinnost. Občanstvo nemůže vysílati do zákonodárných sborů zástupce podle své vůle, nýbrž jest nuceno vysílati tam číslo vázané kandidátní listiny. O volbě poslance nerozhoduje lid, nýbrž výkonné výbory politických stran se svými sekretáři. Není potom divu, že poslanec cítí toliko zodpovědnost ke své straně a jejím tajemníkům, neboť od nich záleží příští jeho zvolení. Občanstvo, ať kterékoli politické strany, nemá možnosti poslance odvolati, nekoná-li tento řádně povinnost, nebo provinil-li se něčím. Takoveto ‚demokracii‘ nerozumíme, neboť podle prvního článku ústavy veškerá moc ve státě má vycházet z lidu.“⁵⁶⁵

Dne 25. září byl tedy rozpuštěn parlament a v neděli 27. října se konaly volby. Výsledek voleb nebyl pro Ligu příliš dobrý, ale jistě lepší, než doufali její protivníci. Se 70 857 odevzdanými platnými hlasy se umístila na 16. místě, tedy poslední mezi stranami, které se dostaly do poslanecké sněmovny. Do senátu pak obdržela celkově 51 617 hlasů.⁵⁶⁶ Nejlépe dopadla strana v Čechách a především v Praze, kde v obou volebních krajích získala vždy přes 23 tisíc hlasů a přímo tedy dva mandáty – Stříbrného

⁵⁶³ Nedělní list, 6. 10. 1929.

⁵⁶⁴ HOFMAN, P. – KLIMEK, A.: *Vítěz*, s. 201–202.

⁵⁶⁵ Podle letáku publikovaného v GREGOROVIC, M.: *Kapitoly o českém fašismu*. Praha 1995, s. 54.

⁵⁶⁶ ZADĚRA, V.: *Politické strany v Národním shromáždění*. Praha 1930, s. 20–21.

a Perglera, zatímco Gajdův mandát byl dosažen ve druhém skrutiniu. V Praze také J. Trnobranský dobyl její jedině senátorské křeslo.

„Po volbách zachvátil stranu, resp. hlavní činitele slavomam.“ Zajímavé svědectví o tom podává dr. Šámal, který píše 1. prosince do Lán. „Cestou z domova do kanceláře natknul jsem na Jungmannově ulici na poslance Stříbrného, který u auta na kohosi čekal. Poslanec Stříbrný mne zastavil a po výměně několika bezvýznamných slov začal hned rozhovor o své politické činnosti. Cituji téměř doslova: Prohlašoval, že „jim“ to rozhází, že má schůze on i ostatní poslanci tak plné, že v některých místech policejně již nedovolují lidem do sálu přijít, aby nebyl přetížen, jako v Říčanech a jinde. Jede na schůzi do Bystřice. Udělá z hnutí velkou stranu. Hnutí roste. Tázal se, zdali jsme čekali, že obdrží volební číslo. V bývalé straně jeho prý nečekali...“⁵⁶⁷

Brzy se však začalo projevovat, že Liga je fakticky umělým slepencem. Mnozí členové radikální strany nezapomněli, že byli kdysi socialisty a na druhé straně NOF byla programově nestranickým hnutím, politicky orientovaným krajně doprava. Jestliže obě části pomýšlely na jednotnou stranu, bylo to především proto, že se domnívaly, že vedení strhnou na sebe a soupeře rozdrtí a pohltní. Jednání o úplném splynutí byla iniciována spíše ze strany Stříbrného, který se oprávněně pokládal za silnějšího. Gajda nesplnil cíl přivést lize alespoň 50 000 hlasů a navíc nepřispěl ani finančně. Náklady na kampaň, které přesáhly 1 milión korun, neslo vedení radikálů – tedy zejména bratři Stříbrní. Jejich tisk proto nepodporoval Gajdu v jeho soudních sporech. Stříbrný očekával, že Gajda bude zbaven poslaneckého mandátu a on jej přidělí někomu ze své strany – v úvahu padal zejména Antonín Chmelík. Už 12. 11. 1929 Stříbrný oznámil, že nemůže dále nést náklady na vydávání Říšské stráže.⁵⁶⁸

Trojice poslanců ovšem nestačila na založení poslaneckého klubu. Stříbrný se snažil dosáhnout koncentrace zástupců menších politických stran. Tomu však bránily neujasněné poměry uvnitř triumvirátu. Nakonec byla Liga proti vázaným kandidátním listinám ustavena v parlamentu až měsíc po volbách s tím, že předsedou se stal J. Stříbrný, Gajda byl místopředsedou, a aby byli uspokojeni i ostatní, Pergler dostal místo šefa politické sekce a Trnobranský náčelníka sekce finanční. Ústřední sekretariát byl přímo v budově poslanecké sněmovny, neboť nemělo smysl najímat další místnosti. Polední list a Stráž Říše zůstaly tiskovými orgány. Toto byla ovšem organizace strany, na utvoření poslaneckého klubu to nemělo vliv. Gajda jako hospitant odešel ke slovenské ľudové straně a ostatní zůstali mimo kluby.⁵⁶⁹

⁵⁶⁷ AKPR, karton 162, T- 475/27, T- 1353/29. Originál dopisu odešel do Lán 2. 12. 1929.

⁵⁶⁸ HOFMAN, P. – KLIMEK, A.: *Vítěz*, s. 205.

⁵⁶⁹ Stov. ZADĚRA, V.: *Politické strany*, s. 94, 99, 102 a 108.

Tím se vlastně cesty hlavních představitelů Ligy rozešly a Gajda se ani nijak nebránil tomu, když jeho postavení sláblo. Nepřekvapuje proto, že někteří z vedoucích činitelů NOF přešli do radikální strany: Kříž (vůdce české zemské organizace), Šnepp, Paulus. Gajda se musel věnovat odvracení neustálých útoků, a to i z vlastních řad. Ukázalo se dokonce, že ani volební fond fašistů není řádně vyúčtován a někde zmizelo na 120 000 Kč. I když vina nemusela být Gajdova, každopádně na něm utkvělo podezření, že viníky kryl. Na konci roku 1929 se Gajda dozvěděl, že státní zastupitelství má tak závažný materiál o jeho protistátní činnosti, že „bude pro něj nejlépe, když se buď zastřelí, buď ujede za hranice“. Vyděšený Gajda zajel o Vánocích za Stříbrným do Špindlerova Mlýna, ale soucitu se nedočkal. Stříbrný mu poradil, ať požádá sněmovnu o své vydání a nekompromituje nadále Ligu.⁵⁷⁰

Už v březnu 1930 však podával policejní prezident Šlechta na Hrad údaje o rozporech v Lize. V jeho případě se mísí zásadní údaje s řadou pikantností. Ty důležitější informace odhalují některé zákulisní intriky, zejména kolem osoby spoluzakladatele moravského fašismu Roberta Macha, kterého se Gajda v lednu 1927 zbavil, aby jej nyní opět přijal a učinil zodpovědným redaktorem časopisu Stráž říše. Přetáhl jej tak na svoji stranu a doufá, že se mu to podaří i u Františka Hlaváčka a tajemníka Josefa Kučery (který z NOF přešel ke Stříbrnému). Stříbrný naopak přestal v *Tempu* tisknout Stráž říše, neboť dluhy dosáhly asi 120 000 Kč.⁵⁷¹

Rozchod Stříbrného s Gajdou nastal podle některých pramenů již 4. dubna 1930, kdy „se Stříbrného proud osamostatnil a ustavil novou politickou organizaci Národní ligu“, která však byla stále ještě poměrně blízká myšlenkám NOF⁵⁷² Šlo tedy o rozchod s kompromitovaným Gajdou, nikoliv s fašisty. Máme totiž doklad, že ještě 31. března probíhala schůzka, na níž se jednalo o fúzi s fašisty. Porada, která se konala v redakční místnosti Stříbrného až do tří hodin ráno, byla důvěrná a informativní. Vedení NOF zastoupené 5 představiteli direktoria Velké Prahy se dostavilo bez Gajdy, o kterém se obecně tvrdilo, že vyjednává s národními demokraty, a bez Rösslera. Stříbrný se na těchto rozhovorech vyjádřil skepticky k otázce spojení obou hnutí, ačkoliv fašisté (konkrétně V. L. Vodák) se chlubili, že disponují 80 000 stoupenci v Praze a stejným počtem mimo ni. Trnobranský, Pergler a dr. Hubáček se však spojení s fašisty obávali. Podle jejich názoru početní zisk stoupenců z řad fašistů by byl vyrovnán stejným, ne-li větším úbytkem bývalých národních socialistů.⁵⁷³ Jako podmínku případného spojení vyslovil nakonec Stříbrný požadavek vůči

⁵⁷⁰ HOFMAN, P. – KLIMEK, A.: *Vítěz*, s. 206.

⁵⁷¹ AKPR, karton 162, T-475/29, zpráva z 3. 3. 1930, T-346/30.

⁵⁷² Srov. *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka. Praha 1988, s. 241.

⁵⁷³ AKPR, karton 162, T-475/27, zpráva policejního prezidenta Šlechty z 11. 4. 1930, T-474/30.

fašistům: „Zaplaťte dlužných 160 000 Kč za tisk Říšské stráže a vstupte jednotlivě do našich organizací!“⁵⁷⁴

Když se následně 2. dubna konala schůze předsednictva výkonného výboru strany, byla pro vstup fašistů do Ligy jen menšina. Většina se shodla na tom, že bude lepší přesvědčovat jednotlivce, než se pokoušet o připojení NOF jako celku. Pokud šlo o stanovisko k Nezávislé jednotě legionářů, došli shromáždění k závěru, že „nehradní“ legionáře je třeba podporovat.⁵⁷⁵ Stejně podpory se dočkal i přípravný výbor politického klubu Vlajka.⁵⁷⁶ Ustavující schůze tohoto klubu byla svolána na 3. dubna v 19,30 do Zlaté husy. Předsedou se stal JUDr. Lubomír Kukla, podle policejního prezidenta nastrčený ostatními fašisty, neboť jako jediný nebyl v policejní evidenci. Na schůzi byli přítomni i představitelé Ligy.⁵⁷⁷

V průběhu dubna vyvrcholila vnitřní krize v radikální straně a navršily se i nesnáze plynoucí z problematičtějšího spojení s fašisty. Na schůzi důvěrníků se 3. 4. 1930 ozvaly mnohé kritické hlasy. Na přetřes přišly všechny aféry a upozorňovalo se na všeobecný úpadek. Delegátka Hubertová dokonce dávala přítomným za příklad choť ministra zahraničí Beneše, paní Hanu, která muže všude doprovází a je mu oporou. Na druhé straně manželky činitelů radikální strany nechodí s manžely nikam, neboť o jejich politiku nejeví zájem a manželé se za ně stydí. „Stříbrný se dává zapíratí, kdy k němu přijdou různé deputace z místních organizací.“ Stříbrný jen upozorňuje na nedostatek stranických peněz, ale sám si koupil nový vůz Škoda za 120 000 Kč. Jeho ztotožnění se s hnutím je nepatrné, vše dělá jen pro svůj prospěch. „Mezi příslušníky radikální strany velmi nelibě se nese, že rodina poslance Stříbrného a jeho bratra vyhýbá se příslušníkům hnutí. Organizace a mládež strany marně žádala, aby syn poslance Stříbrného pracoval mezi nimi.“⁵⁷⁸

V obdobném duchu se nesla výměna názorů na předsednictvu strany dne 15. dubna. Stříbrný na tomto jednání prohlásil, že nyní, po jednání Beneše v Paříži o reparacích, je jen otázkou času, kdy Beneš bude nucen opustit ministerstvo. Místo, aby přítomní kvitovali s povděkem tuto zásadní informaci, pustili se do Stříbrného kvůli nepořádkům na sekretariá-

⁵⁷⁴ AKPR, karton 162, T-475/27, zpráva z 2. 4. 1930, T-1718/30.

⁵⁷⁵ AKPR, karton 162, T-475/27, zpráva policejního prezidenta Šlechty z 11. 4. 1930, T-474/30.

⁵⁷⁶ Vlajka se vyvinula z organizace nacionalistických studentů vytvořené již v r. 1925. Tato skupina byla volně spojena s NOF, ale r. 1928 se osamostatnila jako Národní svaz mládeže a studentstva a začala vydávat svůj časopis pod názvem Vlajka. Tento měsíčník se stal tiskovou tribunou politického klubu, který se ustavil 3. 4. 1930. Pozdější vývoj viz: Český antifašismus a odboj. Slovníková příručka, Praha 1988, s. 493 nn. nebo GREGOROVIC, M.: *Kapitoly*, s. 118 nn.

⁵⁷⁷ AKPR, karton 162, T-475/27, zpráva policejního prezidenta Šlechty z 11. 4. 1930, T-475/30.

⁵⁷⁸ AKPR, karton 162, T-475/27, zpráva policejního prezidenta Šlechty z 18. 4. 1930, T-512/30.

tu strany. Na ústředním sekretariátu vládne nyní B. Ausobský, který zcela vytlačil tajemníka Hýbla. Tomu nyní diktuje i sekretářka Hornofová, která „netěší se dobré pověsti po stránce mravní“, ale otočila si všechny muže kolem prstu, ačkoliv „byla ještě v roce 1925 komunistkou“.⁵⁷⁹

Jakési řešení se pokusil Stříbrný nastolit dne 24. dubna na schůzi ústředního výkonného výboru strany a poté na plenární schůzi pražských důvěrníků. ÚVV radikální strany rozhodl z jeho podnětu přejmenovat Ligu na Národní ligu a pražští důvěrníci tento krok schválili. Otázkou bylo, zda se změna týká celé Ligy (tedy i fašistů) nebo jen té části, kterou tvoří radikálové a případní přeběhlíci z NOF. Stříbrný odpověděl jen nepřímo, ale z jeho výroku jasně vyplynulo, že s fašisty již nepočítá. Celou akci totiž zdůvodnil tím, že „v době rozchodu s fašisty je třeba je předejít, aby si označení nepřisvojili.“⁵⁸⁰ Ohlas nebyl nijak nadšený, i když se nadalo hovořit o opozici. Proto bylo projednání před širším plénem strany odloženo na neurčito.

Dne 7. 5. 1930 nebyl Gajda pozván na poradu užšího předsednictva Ligy, což Stříbrný zdůvodnil tím, že je to rozkolník, který pořádá akce na vlastní pěst, útočí proti vedení Ligy a snaží se, aby jeho lidé Ligu ovládli. Dokladem toho je dosazení gen. v. v. Jana Horáka na místo tajemníka Ligy a posilování pozic fašistů ve společných organizacích na Hradecku a Budějovicku. Obdobně na poradách v lázních Bohdaneč ve dnech 20.–21. 7. padla otázka, proč byl Gajda hozen přes palubu. Představitel opozice v národní demokracii Svoboda se zeptal přímo Stříbrného, proč se zbavil poslance, který má navíc 40 000 stoupenců. Stříbrný nechal odpověď na F. Paulusovi, který od Gajdy před nedávnem přešel k němu, a který byl ještě nabit nenávisť. Ten svedl celý problém na peníze. Gajdovy nároky by finančně zničily jak bratry Stříbrné, tak celé hnutí i s NOF. Tady mohl Paulus argumentovat úspěšně, neboť Gajdovy osobní choutky vyvolávaly nevěli i u členské základny NOF a jemu nejbližších funkcionářů.⁵⁸¹

Zatímco radikálové ztotožňovali Ligu se Stříbrného stranou, fašisté bombardovali Gajdu varováními, aby se nespojoval se Stříbrným. Nakonec na Gajdu tlačili (i když z opačných důvodů) jeho nepřátelé i stoupenci, aby nadále pod jménem Ligy proti vázaným kandidátkám nic nepodnikal. Dne 8. 8. 1930 předložil konečně Stříbrný sboru důvěrníků strany návrh na změnu názvu radikální strany, respektive celé Ligy na Národní ligu. Přítomni byli nejen fašisté, ale i představitelé opozice v národní demokracii a ve straně agrární. „Po nemilém zklamání s NOF, jejíž vůdci a zvláště Gajda se domnívali, že celé vedení radikální strany bude fašistické a že Gajda bude pohodlně žít na mé útraty, ... že bude zadarmo vydá-

⁵⁷⁹ AKPR, karton 162, T-475/27, zpráva policejního prezidenta Šlechty z 18. 4. 1930, T-512/30.

⁵⁸⁰ AKPR, karton 162, T-475/27, zpráva policejního prezidenta Šlechty z 26. 4. 1930, T-545/30.

⁵⁸¹ HOFMAN, A. – KLIMEK, P.: *Vítěz*, s. 210.

vati fašistický časopis a fašisté budou rozhodovati v *Tempu*, rozhodl jsem se rázně znemožniti tuto snahu. (...) Vidím dobře, že je mezi námi něco, co nemohu dobře definovati.“ Moji přívrženci mne varují, proto tvořím „hrdou a nepoddajnou Národní ligu, za ní stojím celou svou osobností s Perglerem a Trnobranským“.⁵⁸² Pokud se však Stříbrný domníval, že se setká s bouřlivým ohlasem, silně se mylil. Staří socialisté, kteří prodělali metamorfózu z národních, přes československé a slovanské až k radikálním, neviděli v další proměně nic pozitivního. Padly i návrhy, aby stranu vedl K. Pergler, popř. v jeho nepřítomnosti J. Trnobranský.

S odporem se setkal také Stříbrného výběr hlavního tajemníka nové strany, kterým se stal A. Ježek, bývalý sociální demokrat. Většine přítomných byl znám pouze jako hlavní aktér defraudantské aféry, která ho stála několik měsíců života na svobodě.⁵⁸³ Přesto si Stříbrný prosadil svou a předběhl i Gajdu, který se se stejným nápadem o několik dní opozdil. Na schůzích Národní ligy (např. 12. září) nechal o Gajdovi mluvit Pauluse, který skýtal záruku, že projev bude ostře nenávislný.

První sjezd nové Národní ligy se konal ve dnech 1. a 2. listopadu 1930. Byl vlastně pouhou konferencí pražských organizací, ale Praha měla u tohoto hnutí vždy rozhodující slovo. Přihlášení byli zástupci 120 pražských organizací sdružených do 13 okresních výkonných výborů. Delegátů bylo celkem 319, dále pak 32 představitelů hnutí mezi ženami, mládeží a v odborech. Pozváno bylo 188 hostů.⁵⁸⁴ Svolání sjezdu bylo uspíšeno poradou předsednictva Národní ligy, která se konala 12. 10. 1930, a to bez (!) Stříbrného. Vystoupil na ní prof. Kovář a kritizoval absenci jednotné politické linie. Navrhoval, aby se pokračovalo v nastoupené cestě a a rozvinuly se výsledky porad s Hodžou a Vraným. Na to reagoval A. Chmelík a ohradil se proti takovému postupu. Soukromá jednání několika jednotlivců nemohou být závazná pro stranu. Vyžádal si svolání sjezdu a ostatní delegáti jej podpořili. Rezoluce pro svolání sjezdu dostala 14 hlasů proti 5. Zlata Husáková navrhla alespoň odhlasovat Stříbrnému důvěru a tady se setkala s menší podporou: 12 přítomných Stříbrného podpořilo, 7 bylo proti němu. Chmelík nakonec slíbil podat na sjezdu úplnou obžalobu Stříbrného, ale to nikdy nespínil.⁵⁸⁵ Celé sjezdové jednání se nakonec odehrávalo zcela v režii J. Stříbrného. Jediný problém, který z jeho projevu vyplynul, bylo získání mimopražských členů. Jinak bylo vše v naprostém pořádku a Stříbrný „za své 35leté politické činnosti nežil s nikým v tako-

⁵⁸² Tamtéž, s. 211.

⁵⁸³ A. Ježek byl propuštěn z Unie (odborové organizace Stříbrného strany), neboť se prokázalo, že z volebního fondu strany zpronevěřil 40 000 Kč. Přesto se stal tajemníkem radikální strany.

⁵⁸⁴ AKPR, karton 162, T-475/27, č. T-1496/30.

⁵⁸⁵ AKPR, karton 162, T-475/27, zpráva policejního prezidenta Šlechty z 31. 10. 1930, T-1497/30.

vém souladu, jako žije nyní se senátorem Trnobranským a poslancem Perglerem“.⁵⁸⁶

Nebezpečí, které se skrývalo ve vnitřním rozvratu Národní ligy, však muselo na čas ustoupit jinému ohrožení. Nad Stříbrným se totiž vznášelo obvinění z trestné činnosti.

⁵⁸⁶ AKPR, karton 162, T-475/27, č. T-1496/30.